

פרשת יחידת ה"סיגינט" של משטרת ישראל: מיפוי הנקודות הדורשות בירור וסקירה משפטית

נייר עמדה מאת "פורום קהלת" – עו"ד דוד פטר

תמצית: הזכות לפרטיות מפורשת בס' 7 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ולא ניתן לפגוע בזכות זו אלא על פי חוק מפורש. לא די שאין חוק שהסמיך את המשטרה לחדור לתוככי טלפונים סלולריים מרחוק אלא שפעולות אלו, על פי הפרסומים, נעשו תוך הפרה בוטה של החוק הקיים ותוך חריגה מוחלטת מהסמכויות שניתנו למשטרת ישראל.

כלל לא ניתן על פי הדין הישראלי לחדור מרחוק לטלפון סלולרי כי אם אך ורק להאזין לתקשורת היוצאת והנכנסת אליו, וזאת לאחר התבססות חשד לביצוע עבירה וקבלת צו המתיר האזנת סתר. חדירה לתוככי הטלפון דורשת תפיסה פיזית של הטלפון והוצאת צו המתיר חיפוש בחומר מחשב או הסכמה של הנחקר.

הישענות המשטרה על היתרי האזנה לצורך חדירה לתכנים שבתוך הטלפון הסלולרי ולתכונותיו, או להשתלטות על האפליקציות שבו מהווה הפרת חוק, הטעיה של בית המשפט ופגיעה אנושה בפרטיותם של אזרחים, אשר בחלקם אפילו לא היו בגדר חשודים.

יש לחשוף עד תום את מתודולוגיית ההפעלה של יחידת ה"סיגינט" המשטרית והשימוש במידע שהופק, לפני הפתיחה בחקירה ובמהלכה, את אופן הדיווח לבית המשפט בעת קבלת הצווים וכן יש לברר את הענקת התמיכה המשפטית לפעולות אלה על ידי הפרקליטות המלווה והייעוץ המשפטי של משטרת ישראל.

1. הזכות לפרטיות מפורשת בס' 7 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ולא ניתן לפגוע בזכות זו אלא על פי חוק מפורש. לא די שאין חוק שהסמיך את המשטרה לחדור, כך על פי הפרסומים לתוככי טלפונים הסלולריים מרחוק אלא שפעולות אלו נעשו תוך הפרה בוטה של החוק הקיים ותוך חריגה מוחלטת מהסמכויות שניתנו למשטרת ישראל.
2. במסגרת סדרת הפרסומים בעיתון "כלכליסט" מאת העיתונאי תומר גונן נפרשה תמונה לפיה יחידת ה"סיגינט" (איסוף מודיעין טכנולוגי) של משטרת ישראל פעלה באופן שיטתי כנגד אזרחים באמצעות חדירה לטלפון הסלולרי, שאיבת מלוא תכולתו, נטילת שליטה עליו וניטור מלא של המכשיר. כל זאת תוך רמיסה של הזכות החוקתית לפרטיות, בניגוד בוטה להוראות החוק, ללא חשד סביר לביצוע עבירה, ללא פתיחה פורמאלית בחקירה, תוך הסתרת מידע מבית המשפט ומהציבור וללא צו שיפוטי מתאים.¹
3. יש להדגיש כי בכוחן של תוכנות סייבר התקפי לפעול מרחוק בתוך המכשיר. וזאת לרבות שליחת

¹ https://www.calcalist.co.il/local_news/article/s1b1xwx6y
https://www.calcalist.co.il/local_news/article/ry5payeak
https://www.calcalist.co.il/local_news/article/hj1jy0hay

הודעות, הוצאת שיחות, פעילות באפליקציות וכדומה - מה שעלול להקים טענות עתידיות לשיבוש חקירה של המשטרה או אפילו הדחת צדדים שלישיים. עוד בכוחם של כלי סייבר התקפי להפוך מכשיר סלולרי למתקן איסוף מודיעיני מלא תוך הפעלה מתמדת של המצלמה, המיקרופון וחיישנים אחרים.

4. על פי הפרסומים משטרת ישראל הקימה מערך סייבר התקפי עצמאי שברר לו יעדים באופן ממודר מאגף החקירות של המשטרה ומחוץ למסגרת המסודרת של פתיחה בחקירה. המערך אסף ראיות שונות וכן מידע רגיש שסומן ככזה שניתן לעשות בו שימוש לשם מינוף נגד האזרח, שהיווה יעד.
5. כלומר משטרת ישראל יצרה יחידה שפועלת במרחב שקודם לחקירה הפורמאלית, ושגתה, בלשון נקיה, בהנחה שהיא לא כפופה להוראות הדין המגנות על הזכות החוקתית של האזרח לפרטיות או להוראות הדין המגבילות את עבודת המשטרה. כמו אמרו לעצמם "כשנגיע לחקירה ננהג על פי הנהלים".
6. לאחר שיחידת ה"סיגינט" ביצעה את עבודת האיסוף, שהניבה פירות, החומר הועבר לגורמי החקירה במשטרה ונפתחה חקירה פורמאלית.
7. עם הפתיחה בחקירה, הוגשה לבית המשפט בקשה, כדרך שיגרה, להיתר האזנה לפי **חוק האזנת סתר, תשל"ט-1979**. צו שיפוטי אשר מעניק היתר האזנה למשטרת ישראל מסמיך את המשטרה להאזין לתעבורה שבין המכשיר למכשירים אחרים.² אין בכך, בשום מובן, כדי להתיר חדירה לתכנים המאוחסנים במכשיר או ליטול שליטה על תכונותיו.
8. כאן המקום להבהיר – אין כל אפשרות חוקית על פי הדין בישראל לחדור לתכני הטלפון של אזרח מרחוק. כל שניתן לעשות הוא לנטר תעבורה בין מכשירים, וזאת לאחר קבלת היתר האזנה בצו שיפוטי או בהסכמת הנחקר.
9. כדי לחדור לתכני המכשיר יש לבצע "תפיסה" פיזית של המכשיר הסלולרי בהתבסס על חשד לביצוע עבירה ולבקש צו שיפוטי לחיפוש בחומר מחשב על פי **פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש]**, **תשכ"ט-1969**. ניתן גם לבצע חיפוש בתוכן הטלפון הסלולרי באמצעות קבלת הסכמת הנחקר לאחר שידעו אותו שזכותו לסרב לחיפוש, שלא יהיו השלכות לסירובו וכן שזכותו להגביל את החיפוש.³
10. **ייאמר שוב – אין שום אפשרות בדין הישראלי לחדור לתוכן הטלפון הסלולרי של אזרח מרחוק (בניגוד להאזנה לקו). האפשרות היחידה לחדירה שכזו היא "תפיסה" ולאחריה צו שיפוטי לחיפוש בחומר מחשב או בהסכמת הנחקר.**
11. בעת שהמשטרה מבקשת את היתר האזנה אין היא נוהגת לחשוף בפני בית המשפט שהמידע שעליו נשענת הבקשה להיתר האזנה הושג שלא כחוק. רק לשם הדוגמה בפרשת "מין תמורת מינוי" נצ"מ שלומית לנדס ציינה במסגרת השלמת חקירתה כי הם (המשטרה) לא גילו לבית המשפט שהחומרים המבססים את הבקשה הושגו בעבירה.⁴ המשטרה מסתפקת, בבקשותיה לבית המשפט, באמירות לאקונית כגון שהמידע הושג ב"אמצעים טכנולוגיים". אמר ולא יסף.
12. הבקשות להיתר האזנה מאושרות על ידי בית המשפט בשיעור של למעלה מ-99%.⁵

² כך על פי הגדרת "שיחה" בסעיף 1 לחוק האזנת סתר, תשל"ט-1979.

³ ראו לעניין זה פקודה 32 **לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש]**, **תשכ"ט-1969**; הנחיית פרקליט המדינה מסי' 7.14 "עקרונות הפעולה בנוגע לאופן התפיסה, החיפוש, ההעמקה והעיון במחשבים ובחומרי מחשב, תיעודם והעמדת התוצרים המהווים "חומר חקירה" לעיון ההגנה"; רע"פ 10141/09 **בן חיים נגד מדינת ישראל** (פורסם בנבו 6.3.2012); רע"פ 9420/16 **דורון שמואל נ' מדינת ישראל - המחלקה לחקירת שוטרים** (פורסם בנבו, 16.01.2017).

⁴ ראו לעניין זה דיווח של אבישי גרינציג (הכתב המשפטי של "גלובס"): <https://twitter.com/avishagrinzai/status/1366468816730009602>.

⁵ ראו לעניין זה נתונים שהביא גיוש בריינר (כתב המשטרה של "הארץ"): <https://www.themarker.com/misc/themarkersmartphoneapp/.premium-1.10547808>.

13. על גבי מצב רגיש זה - משטרת ישראל, לכאורה, עשתה שימוש בהיתרי האזנה, שנועדו, כאמור, אך ורק לניטור תעבורה בין מכשירים בלבד, כדי להלבין, לשיטתם, את החדירה לתוככי הטלפון הסלולרי וכן כדי להכשיר בדיעבד ראיות ומידע שנאספו בניגוד לדין.

14. אפיק נוסף לקבלת היתר נסלל על ידי סעיף 7 לחוק האזנות סתר, אשר מעניק למפכ"ל את הסמכות להיתר האזנת סתר בעצמו, ללא צו שיפוטי, כאשר העניין איננו סובל דיחוי, וזאת לפרק זמן של 48 שעות בלבד לשם מניעת פשע או לשם איתור מבצעיו של פשע. החוק מורה כי יש לדווח ליועץ המשפטי לממשלה על כל הפעלה של סמכות המפכ"ל במסגרת זו.

15. יש לבחון האם משטרת ישראל עשתה שימוש בסמכות חריגה זו של המפכ"ל כדי להעניק היתרים להאזנת סתר קצובה ל-48 שעות ועשתה במסגרת זו שימוש בכלי סייבר התקפי, שדי להם בזמן קצר, על מנת לשאוב את תכני הטלפון של היעד. וזאת כאשר סמכות זו נועדה אך ורק לשם האזנה "חיה" לתקשורת היוצאת והנכנסת למכשיר במקרים דחופים ולשם מניעת פשע או איתור מבצעיו. כאמור, היתר האזנה מתיר ניטור של תקשורת בין מכשירים ולא חדירה לתוככי המכשיר, לתכניו או לנטילת שליטה על תכונותיו. שימוש מעין זה, אם אכן היה, בסמכות המפכ"ל חמורה ביותר. זוהי חריגה על גבי חריגה. ונדמה גם שדיווחים ליועץ המשפטי לממשלה, הנדרשים על פי חוק בהפעלת סמכות כאמור, לא בוצעו.⁶

16. נראה שהמשטרה, כך כביכול, מתנהלת בחשאי תוך הפרה חמורה של החוק ורמיסת של זכויות אדם ולאחר מכן עוטפת מחדש את החומר שנאסף כדי להכין מעין "חקירה לדוגמה" שתוצג לציבור, לנאשם ולבית המשפט. כך מתאפשרת הוצאת צווים; חקירה מוצלחת באמצעות הפעלת מנופי לחץ על נחקרים על בסיס מידע רגיש ואישי; הגשת כתבי אישום; ולבסוף גם הרשעה. כל זאת כאשר על פי רוב בית המשפט כלל לא נחשף לנעשה בטרם היווצרותה של אותה "חקירה לדוגמה". ואף אם נחשף, לעתים, טפח מערות המערך המתואר הרי שעל פי פסיקת בית המשפט אין פסילה גורפת או א-אפריורית של הראיות שנאספו שלא כדין.⁷

17. בשולי הדברים יש לציין ש"צו נתוני תקשורת" שניתן על פי חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת), תשס"ח-2007 לא מתיר אף הוא חדירה למכשיר סלולרי או לחומר מחשב. צו זה מספר מידע חיצוני על קו טלפון מושא הצו. פלט מספרים של השיחות היוצאות והנכנסות, איכון ושם בעליו של המכשיר. לפיכך גם כלי זה אינו מאפשר, כאמור, חדירה לטלפון או לחומר מחשב.

18. מבוקש בזאת מחברי הכנסת החברים בוועדה כי במסגרת הדיונים יידרשו תשובות לשאלות הבאות:

- א. האם משטרת ישראל חדרה לתכנים של מכשירים סלולריים או חומר מחשב אחר מרחוק באמצעות כלים טכנולוגיים מבלי לבצע "תפיסה" ומבלי שהתקבל צו חיפוש בחומר מחשב? אם כן יש לדרוש מסירה של הנהלים הפנימיים וכן של חוות דעת המשפטית שגיבתה זאת.
- ב. האם תחת המטריה המשפטית של צווים שיפוטיים המתירים האזנת סתר בוצעה חדירה לתכנים הנמצאים על גבי מכשירים סלולריים ולא רק לשם האזנה לתקשורת בין מכשירים? אם כן יש לדרוש מסירה של הנהלים הפנימיים וכן של חוות דעת המשפטית שגיבתה זאת.
- ג. האם נעשה שימוש בסמכות המפכ"ל על פי סעיף 7 לחוק האזנת סתר על מנת לחדור לתכנים הנמצאים על גבי מכשירים סלולריים? אם כן יש לדרוש מסירה של הנהלים הפנימיים וכן של חוות דעת המשפטית שגיבתה זאת.
- ד. האם משטרת ישראל גילתה לבית המשפט בעת קבלת היתרי האזנה כי בכוונתה לעשות

⁶ ראו לעניין זה דיווח של נטעאל בנדל (הכתב המשפטי של "הארץ"):

<https://www.haaretz.co.il/news/law/premium-1.10547486>

⁷ דני"פ 1062/21 אוריך נ' מדינת ישראל (נבו) (11.01.2022).

שימוש בהיתר זה לא רק לשם האזנה לקו כי אם גם כדי לחדור לתכניו וליטול שליטה עליו?
אם כן נא לספק לוועדה פרוטוקולים.

ה. מיהם הפרקליטים המלווים של יחידת ה"סיגינט"? הם הכירו את הפעילות האמורה? אם לא, מי נתן את ההוראה למדר אותם?

ו. כיצד נבחרו ה"יעדים" לאיסוף המודיעין?

19. את חקירת האירוע יש לחלק לשלושה ענפים. ראשית, נדרשת חקירה יסודית של השימוש המשטרתי בכלי סייבר התקפי נגד אזרחים. שנית, יש לחקור את הפרקליטות המלווה והייעוץ המשפטי המשטרתי שהעניקו מטריית הגנה להפרות חוק קשות אלו. שלישית, יש לבחון את הממשק של המשטרה מול הרשות השופטת במסגרת הבקשות לקבלת הצווים. על החקירה להתבצע בידי גורם חיצוני לכל אלו. אין מקום בדמוקרטיה לחקירה עצמית, ודאי שלא במקרים העלולים לגבש עבירות פליליות חמורות.

20. תמוהה ביותר היא הכרזתו החד-צדדית של היועמ"ש על הקמת צוות לבחינת האירוע בראשות המשנה למשפט פלילי עו"ד מררי. היועמ"ש הוא במקביל גם התובע הכללי - ואש החקירה עשויה, ולו מבחינה תאורטית, ללחך בשולי גלימת הפרקליטות המלווה. חמורים הדברים שבעתיים היות שבקרוב פרקליט המדינה ימלא את מקום היועמ"ש עד לבחירת היועץ החדש. כלומר בראשות אותו צוות בדיקה יעמוד לא אחר מאשר פרקליט המדינה. עצם ניהול הבדיקה בידי גורמים המשתייכים למערכת המשפט ואכיפת החוק מהווה פגיעה אנושה ביכולת להגיע לחקר האמת. זו לא הדרך להשיב את האמון הציבורי האבוד ברשויות המשפט והאכיפה.

21. סמכות פיקוח מערכתית על הפרקליטות נותרה בידי מבקר המדינה לאחר שפרקליט המדינה לשעבר שי ניצן נלחם על מנת שלא יעברו לידי נציבת הביקורת הילה גרסטל. טוב עשה מבקר המדינה שהצהיר שייבחן את הפרשה, ויש לדרוש כי לצד הטענות כנגד המשטרה ייבחן גם את הפרקליטות המלווה, את הייעוץ המשפטי המשטרתי וכן את הממשק מול הרשות השופטת.

22. פורום קהלת קורא לנבחרי הציבור לפעול להקמתה של ועדת חקירה פרלמנטרית, וזאת בניגוד לממלכתית - שממונה בידי נשיאת בית המשפט העליון.

23. אירוע זה מדגים מדוע נחוץ להקים מוסד "תובע מיוחד" בישראל - לשם חקירה, בעת הצורך, של רשויות המשפט ואכיפת החוק.

24. לא ניתן לעבור לסדר היום על הפרת חוק של אוכפי החוק ועל פגיעה כה חמורה בזכות החוקתית לפרטיות. לעתים נדמה שמרוב פלפול משפטי על ההשלכות של חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו נשכחה הזכות המפורשת לפרטיות המנויה בסעיף 7 לאותו חוק יסוד. הזכות לפרטיות מהווה תשתית הכרחית לחירות אישית, אזרחית ופוליטית.

דוד פטר, עו"ד

חוקר בפורום קהלת